

XIII

XIII

XIII

Свети Франц од Асиза,

поводом седамстогодишњице од смрти му,
4. X. 1226 г.

МИСТИЦИЗМ је једно од светских и узвишених места човечјег духа. Он значи слободну индивидуалну веру и непосредно општење с Богом. Мистици су реформатори; покорнији Еванђељу и Христу него Цркви. Мистици су прави пријатељи Бога и права браћа човекова. ~~Мистици~~ Они су борци против званичне цркве и неплодне

манастирске меланхолије. Међу њима је зато много светаца, много песника, и много мученика. Од ~~Св. Франца~~ до Дантеа, од Јована из Парме до Ђакопона из Тодија, од ~~Св. Терезе~~ из Авиле у Шпанији до ~~Св. Катарине~~ из Сиене — сви су били песници / мученици. ~~Сви~~ Сви су имали песнички и светачки ентузијазам да човечју моћ ~~не~~ дижу до неслућених висина, и да умру измучени телом, али без поколебања, верујући у свој идеал до краја, дозвољавајући да међу браћом и сестрама може бити отпадника, али не оскрвнитеља ~~каковог~~ идеала, ~~и негових~~ ~~руда~~. Шта се дешавало у душама хришћанских мистика средњег века, то је добро окарактерисао, нико други до, папа Јован XXII, у були својој из почетка XIV века: „Они (мистици) замишљају две цркве; једну цркву плоти, претрпану богатством, утонулу у уживања, запрљану злочинствима, над којом влада папа; и другу, духовну и слободну у своме сиромаштву.“

Људи ~~најед~~ све изобличе ~~и оскрвноте~~ ~~Убију~~ Убију све што су највише поштовали и волели. И Мала Браћа Св. Франца не се, ~~како~~ поделити у противнике, у оне који су остали верни првобитним, строгим прописима свога учитеља, и у оне који ће заборавити на завет сиромаштва, који ће зидати и снабдевати велике манастире и катедрале, који ће ближе и ближе прилазити папи и цркви у Риму, који ће праве Францове презирати и гонити, спаљивати им статуте и књиге, да би најзад спаљивали и њих саме. То је једна, наравно јако скраћена ли-

Илијуса

Времени

Франциска

Франциска

T cyklohydrolyzuje se z dravčin trávovými zrnaми a nárůstá bujně -

Tjegy

И да се у ведрине душе огледа и сак оу живота
Горца зрковној Кори то^{говној} кул поама и рабонарава
Кул самовених налага шротив едваси бури, ~~се~~ и тавошн
самој Горца.

rečaji se kao chojuna,

књиге из којих браћа читају псалме добијају се само на употребу. Не могу се задржати, не могу се продати, могу се само — јер је милосрђе дужност — заменити за кору хлеба ако неком сиромашу треба помоћи.

Идеал Св. Франџе, сиромаштво, то је она ретка звезда између два мрака, ~~и да~~ ^{и да} људи једнако живе у сиромаштву. Од Христа, ^{за} једанаест стотина година се није нашла душа да сиромаштво воли, није се нашао разум да оцени где је једини извор човечје љубави и слободе. У дивној једној молитви, Св. Франџе се обраћа Христу: „О, сиромашни Исусе, тражим од тебе милост да стечем благо узвишеног сиромаштва... У страдању твоме, Христе, сиромаштво те једино није оставило. Мајка је ишла с тобом до подножја крста, и тамо стала, а сиромаштво се успело с тобом на крст, и у његовом загрљају си умро...“ Сиромаштво узети, није лако. Ко је сиромаштво научио волети, тај је много поднео и многог се лишио. Из сиромаштва цветају благи осмејак и доброта, који прво боле ~~јаким~~ тешким болом, па онда ~~једним~~ слатким болом, па ~~та~~ најзад не боле, не боле никад више. Човек који је узео сиромаштво, нема на овом свету да ради ништа од свега оног што се обично ради; остаје му само да тежи да ради оно што је радио Христос. И то је сва молба, сав сан и амбиција Св. Франџе. И зато, кад моли Христа да осети и претрпи све што је Христос претрпео, то ~~није ескорта која жели да муни, него~~ (је екстаза љубави која је изгубила сваки страх.

Примљено сиромаштво, оно што католичко веровање зове
у животу ~~Св. Франца~~ венчање његово са сиромаштвом, то је ~~савршено~~ серафски мир. ~~у души~~ Све ^{звекло} ~~постане~~ ^{и ја је} играчка, ~~а~~ човек
~~је~~ дете. Нејак је, и у нечијој је руци. Улази у живот ~~по својој~~
случајности, зависности од милости, трпљења не од немања,
него од сухоће живота без милости... Како је тешко данас
разумети та стања ентузијазама, тих јаких мистичких воља да
се живот сузи. Све што данас можемо да схватимо, то стаје на
граници психолошке могућности и ~~вероватноће~~ ^{интелигенције}. Али животи и
литературе извесних људи ~~превазилазе~~ ^{далеко превазилазе} те границе! Дела Св.
Терезе, нарочито њен Живот, дело ~~једне~~ ^{нешколоване} жене,
диктирала је, ~~одредивши~~ ^{једна} унутрашња снага, ~~један~~
тој ~~непознатој~~ ^{депа} ~~лиже~~ нешто плаво, као пламен пригушеног
и сакривеног огња. ~~То је исто са савином~~ ^{као и то дело, иако је} потресом у историји
хришћанства ~~који је~~ ^{ан} инспирисани живот Св. Франциска.

Т савршено товеда одржана, смиреност дуга који
је надвисно све кативне и глави у

Правда су тогласни

~~је исто, да чудним, ватреним дијалозима~~ Бакопона из Тодија, ~~са~~ *се живом*
и ~~у писму~~ *у* св. Катарине *из Виене.*

Међу многим ~~сублимним или~~ мрачним фигурама хришћанског мистицизма, издиже се јединствена фигура **Св. Франца**, централна фигура у XI певању Дантеова *Раја*, неодољива фигура **Сиромашка**. Ситна, мршава, мало смешна силуета Малог Брата, који је ходао путовима Умбрије; чинио знаке животињама; шалио се и смешио; између два смеха се окретао Богу на молитву; између две шале наређивао брату Бернарду да трипут пређе преко њега ставши му једном ногом на груди а другом на уста, да би га казнио због охолости и нагле речи; (деца имају обичај да се тако сурово и смешно кажњавају); који није придиковао страшни аскетизам калуђера и пустињака; ~~није кретио људма; није ратовао против цркве~~ **Сиромашка**, просјак, радник, путник, лудак, дете, ~~који је фантазирајући~~ ^{који је} трчао за ветром и зецом, коме је ~~Хове било лепе и своједраге~~ ^{који је} ~~који је, не знајући, као што дете изуби шенир, губио по коју~~ реч велике мудрости, по који камичак великог зидања, по који стих велике поезије; и, једном, ~~спасено знајући~~, на вису Алвернијском, добио обележја Христових рана на рукама и ногама, помешао своју крв са крвљу Исусовом, како је, у својим писмима, **Св. Катарина** волела да изрази највишу тежњу богоугодних људи.

Има ли у царству мистизма кога равна Малом Брату
Св. Тереза, један од највише инспирисаних мистичких
духова, личила је Св. Франц^{иска}, којим се одушевљавала, али је
он њу да~~то~~^{ва} превазилазио као песник и на~~ст~~^{ра} религиозни
~~дух~~ као наивност. Св. Тереза је представник шпањолског
верског фанатизма, а Св. Франца италијанске верске екстазе.
Она је мрачна, он је ведар. Она је суров јунак и борац, воља
и свест; он је сиромашак који ништа неће, а све трпи, и све
претрпљено преображава. Код Св. Терезе је егзистенција скри-
вена; ум је оно што ~~једе~~^{свагда} и пише. Код Св. Франце је гениј
скривен, а егзистенција је на видик изнесена, припроста, не-
вешта да се прикаже. Св. Тереза је мучила себе и калуђерице
свога реда, реформиране Кармелитке; изула их је босе, а и
душама простирала трње. Св. Франца је имао руку, ~~и~~ и душу,
~~и~~ благу, ^{како је доз} ~~и~~ тражио одржавање завета сиро-
маштва и скрушености. Бранио је браћи да муче тело, и нала-
зио да је и сам своје сувише мучио. У Правилима његова реда

8

ам, каз је дошла отприце, јо сурово доследан и
испуњен међу малобројним и савијма. Суромаша

Али св. Француске је сам

има тачка: „Једите од свега што изнесу пред вас. Нужда и немаштина немају закона.“ Сам је понекад испуњавао жеље неке облапорне браће, благосиљајући посланицу. Забрањивао је сувишни пост и тешке ланце око струка. Смрт је сестра, али грех је убијати се. Нема греха који Бог неће опростити само ако му се приђе. „Ако си згрешио, то је ствар између Бога и тебе.“ Ништа друго, ни пост ни ланци, не помажу и не вреде. Живот ~~Св.~~ Терезе је морао бити мучан, права калварија. Она у својој аутобиографији стално говори како не може да остане у истом стању: „Час сам у топлом заносу, час без њега.“ Она често приказује сукоб између болесног тела и духа који би хтео мир и благост. Она се егзалтира егзалтацијом измучености, скоро очајања. Њене речи: „Дај ми, Господе, или да страдам или да умрем“, страшне су. ~~Св. Француске~~ их никада ~~не би~~ казао. Треба, на пример, видети, како се развој држе њих двоје према сузи ~~човека~~ у часу скрушења и покајања. Св. Тереза, која увек аналише, зна своја искуства, зна да има часова кад човек не може на молитву; ~~она~~ ~~говори~~ говори о „илузији суза“, и додаје да се то не тиче у првом реду ње саме, јер „она има толико тврдо срце, да јој је понекад мучно од тога“. Св. Француске ~~ћути~~ о сузама. Он препоручује ведрину и веселост; „*beati qui rident*“; он, околишећи око сузе, препоручује: ~~да~~ не треба се сувише молити, ~~да~~ је доста једна миса дневно; ~~да~~ Бог неће жртве него милост, ~~да~~ онај који је целог века био неверан Господу, може у једном часу, „кад падне и зајеца“, добити милост Божју и спасти се. Данте, на кога су, као можда и на Ђота, пали најбољи зраци мистике ~~Св. Француске~~ Данте је имао ~~да~~ боље да објасни шта значи оно ~~Св. Француске~~ „ствар између Бога и тебе“: ~~у~~ задњем даху човека који умире, још је могућно спасење. Једно лице из *Пургаторијума*, спасено је од пакла тако, што је, на бојном пољу, далеко од свештеника и причешћа, последњим самртним шапатом позвало Мајку Божју, и пустило једну малу сузу, „*una lagrimetta*“. ~~ону коју Св. Француске никад није узео речју да додире.~~

Нек ~~је~~ на једном месту записао: рећи мистик, то је рећи песник. Код Св. Француске су светиња и поезија заиста истоветност. Из тога је изашло његово учење да је религиозно осећање искључиво радосно осећање. *Gaudentes in Domino*, ето основни израз тог песника који је истоветовао поезију најбаналнијих ствари са поезијом религиозног општења с Богом кроз те ствари.

11 песника

Он, зато, има исти тон озбиљности ~~и важности~~ кад се обраћа Богу као и кад се обраћа Ћицама. Цврчак му скочи на руку, а ~~Св. Франца~~ св. Франциско му говори: „Певај, певај, брате, и хвали Господа“. ~~Св. Франца~~ (се договара) ~~С~~ животињама као што чини с људма. ~~Он~~ Прилази с расуђивањем нерасудчима. Једном приликом, ласте му сметају да доврши проповед људма на пољани. „Драге сестрице, сад ћу ја да говорим; ви сте већ доста цвркутале; слушајте Божју реч, и ћутите док не свршим проповед.“ Тома из Челана, у биографији Св. Франца, ^{у св. Франца} каже да су ласте умукле, и да се нису макле док није речено завршно амин. Није чудо онда што се, кад је реч о животу, речма и чудима ~~Св. Франца~~ св. Франциска, тешко разликује истина од легенде. Јагње, које прати ~~Св. Франца~~ св. Франциска у цркву, застаје код олтара, клекне кад и други клекну — ко зна одакле та истина више није истина. Безбројне фреске са сценама из живота ~~Св. Франца~~ св. Франциска, нарочито у катедрали у Асизу, где животиње иду за њим, ^{договара} ~~Ћице~~ ударају крилима кад га виде, гоњене животиње му се бацају у наручје — ко зна одакле ту почиње легенда.

Поезија живота и духа Св. Франца ^{сачувана} сачувана је у његовим биографијама, у књижици која носи наслов *Цветићи, Fioretti*, у *Легенди трију другова*, у делцу *Liber conformitatum* Бартоломеа из Пизе, у *Тестаменту* Св. Франца, у његовој *Песми Сунцу*, и у записима многобројних тадањих ^{хроничара} хроничара, браће, и других савременика. Прву биографију ~~Св. Франца~~ ^{сачувана} радио је Тома из Челана. Важнија је друга, познија биографија, под насловом *Три друга*, где ученици Св. Франца, Леон, Анђело и Руфиан, казују своје успомене о њему. Књижица Бартоломеова развија тему да је ~~Св. Франца~~ ^{достигао} достигао Христа. Најбогатији материјал, међутим, садрже *Цветићи*, компилација забележака, успомена, ^{св. Франциска} св. Франциска, навода речи, препричавања, чији се аутори не знају тачно, али којих је морало бити више и разних, јер је дело у току година прерађивано. То је златна књига ~~чине~~ поезије, ^{у 40} у 40 кратких одељака, који од кога лепши по смислу, по простој уметности, по дубокој религиозности и пиетету за свеца, ^{сложен} сложен је мозаик једног дивног живота и једне ^{у св. Франца} ~~жртвене~~ смрти. То мало еванђеље, без иједног нејасног места, без једне неразумљиве речи, без симбола и фигура, једна је од најлепших књижица италијанске литературе. То је ~~чаробна~~ поезија која ~~заступа~~, ^{придобила} придобила за себе са једном моћи којој су извори далеко у непознатом. То мало откривење мистичког живота и његових

лепота, привукло ^{је вери} ~~је вери~~ многе отпаднике, привукло католичанству многе иноверце, и мирном животу контемплације многе неодлучне душе. ^{песма} Песма Сунцу је од самог ~~Ев. Франца~~ ^{Ев. Франца} спевана песма, са малим бројем строфа, које садрже благодарност и хвалу Богу за све што је створио, за све кроз што се ~~Ев. Франца~~ ^{Ев. Франца} радовао и с Богом општио: за браћу сунце и месец, брата ветра, сестре воду и ватру, мајку земљу и, од људи, ~~Томаса~~ ^{Томаса} међу људма који опраштају. Те дивне строфе, забележено је, певане од Мале Браће, успеле су много пута да измире крвно завађене грађане или странке. Последњу строфу песме, благодарност Богу за „сестру смрт телесну“, додао је ~~Ев. Франца~~ ^{Ев. Франца} вели се, лежећи на самртном одру. Песма та је песма над песмама можда целе хришћанске поезије. Инспирисана је ~~једним~~ ^{једним} ентузијазмом и блиским односом са васеленом, чије мере су данас несхватљиве, данас, кад нико више није у стању да, као стари хероји, трубадури и свеци, целог живота не изађе из екстазе и љубави, да и умре у њима.

Дух и поезија ~~Ев. Франца~~ ^{Ев. Франца} огледају се и у његовим Правилима за Малу Браћу. То је генијално прост систем религиозног живота где између Бога и човека нико не посредује. То мистично хришћанство измиче дакле свакој власти цркве. Бог је све, отац и старешина, а човек општи с њим непосредно. Посредник, у случају потребе, може да буде само онај који је са својим страдањем већ посредовао, а то је Христос. Духовни живот човека је дакле искључиво унутрашњи, и не може се контролисати ни водити, ничим и ни од кога. Сва религија је невидљива, у срцу, у љубави. Остало, црква, свештеник, служба, пост, свеци, чак и сама молитва, нису по нужности религија. Симболе вере, свете тајне, ауторитет римске цркве и њених поглавица, ~~Ев. Франца~~ ^{Ев. Франца} није одрицао, учио је браћу да ~~се~~ ^и покоравају, али је прећутно одрицао моћ свему земаљском и светском да човеку помогне да живи у Богу, да Бога воли, да се спасе. Исповедање је, на пример, важно, али ако нема свештеника, па ни Малог Брата; клекни ма пред којим братом, и исповеди се. У Правилима има став: „Браћа се имају покоравати свештеним властима у свему што се тиче њихова спасења; али“, додаје се, „у свему оном што се не коси с нашим редом.“ Правила, рецимо, траже послушност, и наређују је. ~~Али~~ ^{Али} ~~Ев. Франца~~ ^{Ев. Франца} хоће само ону послушност која чини радост. Он сам, на пример, моли се Богу врло често, али зато што му је то

Свети Францискус

пријатно. А ако неко не може често да се моли, нека се моли ретко. Сваку сурову строгост одбацује. Има милости за човекову слабост. Он се са лењим братом шали: „Устај, брате муво, доста дуго си сисао мед који су пчеле сабрале.“ Дани духовних радости нека буду и дани продоволства у храни. „У дан кад се слави рођење Христово, нека и зидови једу меса“.

Мала Браћа, за живота ~~Св. Франца~~^{Св. Франциска}, били су заиста браћа, а не ред и војска. Правила из 1109. и 1221. године траже да браћа раде — „ради да те ђаво не затекне доконог“ —, да испуњују завет сиропаштва и послушности, и „да пазе да се споља не показују тужни и мрачни, него да се показују весели у Господу, насмејани и љубазни у пуној мери.“ То је сва теологија ~~Св. Франца~~^{Св. Франциска}. Све остало је постизавао својим ентузијазмом ^{за идеал}. Занетост његова заносила је све, чинила чуда. Као животиње, и људи су трчали за њим, дочекивали га са песмом и звонима, и веровали да „кога Бог није услишио, услишаће га ~~Св. Франца~~^{Св. Францискус}“ иако ~~Св. Франца~~^{Св. Францискус} никад није говорио о својим визијама и особитим милостима у Бога.

Пред крај ~~свога~~^{живота} живота, ~~Св. Франца~~^{Св. Францискус} и сам осећа оно што је раније наведено: пољуљане редове, цепање између браће. У своме Тестаменту, зато, строго забрањује ~~примећује~~ разна тумачења правила. И (број браће ^{огроман}) отежава некадашњи прости дух братства. Правила се дакле морала ^и прерадити, морала довести на дефинитивну форму, и морала поднети, 1223, папи на одобрење. Хијерархија се више није могла избећи и то ће бити први заматак за зависти и свађе око главног генералата, а с тим у вези и око много других ствари... ^{Све пролози, све се мена}

^{Умрети је} ~~Св. Франца~~^{Св. Францискус} било ^{тешка} тешка. Бриге су бацале све црње сенке по његову путу, трпео је страшне телесне болове, био скоро ослепео. Године 1226 једва су га, преболног, скинули са висије Алвернијске и пренели у Асизи, а одатле у његов омиљени манастирић Порционкуле. Првих дана месеца октобра, једне вечери, имао је да се ослободи земаљског живота. У записима Св. Бонавентуре има забележено да су, одједаред, што се никада не дешава увече, долетеле шеве, спустиле се на кров ћелија, и певале, или плакале, док је ~~Св. Франца~~^{Св. Францискус} издисао.

Како је љупка и драга мисао о животу ~~Св. Франца~~^{Св. Франциска}, ведрини и једноставности Сиромашка! Није одвише мали број људи, међу најбољима, који су духом својим Мала Браћа ~~Св. Франца~~^{Св. Франциска}. Један од њих је био ~~директор~~ религиозно

(свола гадна, а упркос свим тома и брзи један би
може да има досаду и у својој души!)

мистични енглески песник Франсис Томпсон (1859.—1907.). У његовим песмама, више него у другим поезијама модерних католичких песника, живи франциски непосредни додир између човека и Христа, франциска екстаза сиромашка. У Оди после Ускрса налазимо импресивна четири редића где се песник ^у гасу рада обраћа ускрсом Богу:

Пролећа дароваоче,
И песме, и сваке нове, младе ствари,
Ти једини видиш у мени
Лирску тајну што чека да се роди,

Свети Франциски ~~би~~ ^{и можда} би разумео ову кватрину свога ученика, ~~и можда~~ ^{и можда} осећао да је он онај ~~ко~~ ^{који} ју је инспирисао: религиозно осећање је лирска тајна. ~~Св. Франциски~~ ^{животом} животом, вером и учењем, једна од најлепших лирских тајни коју је Христос ~~имао~~ ^{имао} имао да види и да буди у срцу човека, ~~што је садржано~~ ^{Сиромашак по Акилија} Сиромашак по Акилија.

А Акилија, родна грудна
свекла, лези у Јморији, поварини Италије у
Рођи, као и у суседној Тоскани, гарију

Исидора Секулић,

Родна грудa Св. Фрање из Асиза.

— Поводом 700-годишњице од његове смрти. —

Родна грудa Св. Фрање, то је Умбрија, покрајина италијанска у којој, као и у Тоскани, чарају своју чаробну игру камен, вода и растине у пеизажу, а ратно варварство, побожност и уметност у историји. Многи странци, на путу за Асизи, воле да прођу кроз ~~чужди~~ контраст између покрајина Марке и Умбрије, да прво застану у Реканату, па онда у Асизу. Реканати је местанце у неплодном, суром крају, у којем је живео песник Леопарди; а Асизи је местанце у зеленој и родној Умбрији, где је живео, у братству са ~~својим~~ људма и животињама, Св. Француск. Из суморне Марке је никла као пелен горка поезија Леопардијева, који је певао:

... non ha la vita un frutto,
Inutile miseria!

а из благе, нежне Умбрије никла је као љиљан чиста поезија ~~Св. Фрање~~ св. Француск. који је певао:

Laudato sia Dio mio signore
Con tutte le tue creature!

Умбријску долину је лепо гледати у свако доба године и дана, али је можда ипак најлепше посматрати је у дуга предвечерја италијанског лета, кад је ту још сва ~~блесавост~~ и топлина светлости и боја, и само испод ~~них~~ шарају сенке и зуји вечерњи ветрић. Благ, спор силазак вечери има у себи нешто од светиње, ~~од божјег чаробног~~. Сунце запада полако иза тразименских планина, чворови и углови камена одблескују црвено као жиже или кандила, звоне звона, ори се песма из раздрљених, ~~опечених~~ груди ~~шкрипе~~ велики точкови огромних двоколица, а по ~~каменим~~ ~~зидовима~~ пута промичу и климају сенке калуђера, волова, мула и водоноша.

Умбријски стародревни градићи: Перуђа ^{као} главни град, Асизи, колевка хришћанског препорода у духу Св. Фрање и ~~неволе~~ Мале Браће, па онај низ градића и села што имају лепа имена као Кастиљоне, дел Лаго, Тоди, Сполете, Спело, Треви, Фолињо, ~~и~~ — сви ти градићи леже на знатнијим или блажим узвишењима, расејаним по тихој равници умбријској. Грађени су без плана и симетрије, по ~~најчешће~~ ^{најчешће} ратним, религиозним, фантастичним. Са сваке терасе, из сваког манастира, под сваком капијом утврђења видите друкчије развијену слику пеизажа и града, друкчије осветљене и друкчије бојене ~~слике~~. Стиснут на мали простор, градић је пун уских, сабијених улица, док највиша места заузимају утврђења, манастири и катедрале, и гробља. Крвави ратови се ту продужавали кроз све епохе, људи су немилосрдно убијани и прогањани, а у исто време су религиозном култу и култу мртвих жртвовани огромни напори творачке ~~и~~ ^и рада, и огромна богатства. Улице се пентрају, спуштају; завршују у неком тамном бу-

цаку, или у некој лепој авлији, или у огромној капији из римског или чак етруског доба; прелазе у камените степенице које воде у неку кућу, или на неку терасу, да би се с оне стране куће продужиле, котрљајући се нагло низ падину и губећи се у маслињаку или винограду. У умбријским градићима се увек полази са пиацете, али се никад не зна куда ће се

огавање

Вл. Бецић: Чобаница.

стићи. Успут се сретају дивне цркве, фонтане, стубови и сводови; понека група странаца; италијанска деца која ~~сикају~~ неко воће или слажу од каменчића мадону; понеку жену која у три корака пређе улицу и нестане у мрачном ходнику. Има улица где живу душу не сретате и не видите, где је све вајкадашњи камен, са кога је »сестрица киша« много пута крв спирала, и по коме сад одзвањају ваши усамљени кораци. Али свугде бљешти или се промаља сунце, и стоји она »надчове-

чанска тишина», у којој је тако несрећан био Леопарди, а тако срећан био ~~Ев. Францискус~~.

Долина Умбрије ~~такође~~ је фантастична. То је врт у коме расте сваковрсно растиње разних појасева Европе, ~~и~~ воде, које шарају кроз биље, разноврсне су: мирне, скоро исушене речице, моћно језеро, силовити извори који изливају велике таласе,

Вл. Бецић: Копанье.

водопади бучни и шумни, ~~и~~ Камен, који прати зеленило и воде, ~~рекама~~ стародревни, кратки и грбави мостићи, бели друмови, путеви ограђени високим или ниским каменитим зидом, огромни виадукти, остатци древних храмова, аркаде хришћанских манастира.

На подножју брда Субазиа, али на узвишењу, као и сви остали градићи, лежи Асизи. Вршак узвишења је зелен, Асизи се стере око њега, а на једном ребру узвишења стоји огроман

штоде се у разним облицима јавља:

→ вршак,

манастир, и двострука, горња и до^{ва}, црква ~~Св. Франциска~~ ^{Св. Франциска}, Средњевекован, тих, ~~скроман~~ и поклекао пред огромним комплексом манастира, Асизи је још и мало тужан, и мало грешан.

Грешан зато је сиромаштво Сиромашка оденуо у скупоценост, и зиданама

Вл. Бецић: Жетва.

~~није~~ га оделио од других створења ~~није доброт~~ од којих ~~се~~ ^{није} делила скромна колеба ~~Св. Франц~~ ^{Св. Франц} и сиротињски манастирић Парционкуле, који су сад узидани у веле~~лепну~~ ^{лепну} цркву Санта Мариа дељи Анђели. Али све то, па и неки сасвим ~~се~~

Франциска, не

~~непогодни~~ врати детаљи око реликвија, не сметају, ако се путник преда моћи пеизажа око града, и моћи атмосфере у граду, који су ~~по свему~~ тако рећи оно што су били пре седам ~~ста~~ стотина година.

Ако се окренете пеизажу, дочекује вас једна благост, ли- нија, боја и покрета, која стишава у вама сваку наглину: наглину жеља, незадовољства, суда. ~~Успорава вам се крет~~ ~~попада~~ Не журите, тонете у једно, предајете се ~~оном~~ ^{недом} дивном забораву, ~~о~~ ^исуству из обичног живота, ~~који~~ ^{што} се зове контем- плација. Пеизаж тај је далеко од света. Странци пролазе кроза

Вл. Бецић: Ужина.

њ као сенке, ~~као сенке~~ ^{као са} Путање тог пеизажа сваке ^и вечери воде у Емаус. Пођете ли по њима у време кад запада сунце, са вама је ^и онај који вас неће оставити, а с њим онај који њега никада није оставио... Тамо подаље, према Перуђи, сребри се шума стародревних маслина, измучених чворновитих стабала пуних рана и црвоточина, али у чијим крунама дрхће и шуми свеже ситно лишће. Истим шумом ~~којим~~ ^и су маслине шумиле над главом умбријске Мале Браће, ~~истим шумом којим су шумиле~~ над главом Христовом у часу ~~страшних~~ ^и ~~позоришта~~ ^и ~~муња~~ ^и Ближе Асизу, долази питомији појас: таласаво тле је ишарано таблама

Сретен Стојановић: Пророк, Мајка са дјететом.

жита и поврћа, а између тога пролазе редови танких јабланова и чемпреса, чудних дрвета којима је сва енергија високо горе, у вршку, далеко од земље. Овде онде по која италијанска фарма; широм ^{руке,} /отворена врата на кући и стајама. Око ~~на~~ два огромна лисната хрasta, један чемпрес, ногари са узицама

Сретен Стојановић: Петар Мркоњић.

за сушење рубља, ^{на вртама} ~~на~~ се сада суши, у црвеним, плавим и жу- тим китама и евенкама, воће, лековито биље, патлиџан. Све одише једном милостивом лепотом; ~~содним~~ здрављем, миром и бериђетом малих потреба телесног живота. Ту човек разуме шта значи »нишчи духом«, и каква је разлика између светаца

у милом

који су пролазили кроз ~~тешке екстазе мученика~~ и умбријских мистика-светаца чија се екстаза састојала у ~~усплашеним~~ куцању милостива срца пред Божјим тварима и тварчицама, и у нежности према самом Богу, према коме су људи обично неискрени, неверни, лукави и сурови. Милост је најсавршенија хармонија душе са светом и с Богом. У милости је вера, љубав и одсуство страха. Није чудо што је ~~Ев. Франц~~ волео живот, и што је и смрт, у хармонији милостивог пеизажа са његовом душом, сматрао актом живота, персонифицирао ~~је~~ као сестру живих бића. ~~За~~ у ~~прошлом~~ је заостало вајкадашње време. Само се цркве одржавају и чувају ~~данашњег~~ данашњег материјала и профаних руку. Све остало, иако се полагано троши, траје и трајаће снагом духа ~~и~~ ~~траје~~. Стародревне куће се не оправљају. Поплочана дворишта су ишарана травом од које је камен још хладнији, а корак човеков тиши, Бунари имају све мање воде, ограда на њима је пуна маховине, гвоздени украси рђају. По зидинама стоје гуштерасте шаре пуцања и размицања, а на фронтонима је овде онде испао по који делић украса. Али све стоји, све има печат ~~вечности~~ и непролазности. Природа је ту таква. Божја воља и Божји закон су ту такви. Нема бура, студени, мраза и снега. У пукотинама и ранама је сунце, само сунце. Ренан зове Умбрију Галилејом у Италији. Галилеја је вечно име. Опет ће можда умбријским путевима пролазити хорде крвавих војника и бегунаца, али ће за њима опет доћи поворке смирених људи око учитеља блажности и милости.

Јакша Кушан:

Јесен.

Кроз дворишта празна
ко жена у дроњцима,
шарена, маглена, мазна,
ушуљала се јесен, у махале и башче.

Руком је прешла воћњаке, шљивике,
и просула злато и крв
по влажној, увелој трави.

У магли: мрки обриси ђуприја,
авети из бајке савијених леђа,
полегли по реци и уморни снију.

По влажноме путу
ко жена у дроњцима,
шарена, маглена, мазна
прошла је јесен са бременом лишћа,
и само, у авлијском куту,
оста по неки крвави траг.